

İKİNCİ YENİ'DEN GEÇEREK KENDİ SESİNİ BULAN ŞAİR NİHAT ZİYALAN: HAYATI, ESERLERİ, POETİKASI

Nihat Ziyalan Who Found His Own Voice Through “İkinci Yeni” Poetry Movement: Life, Works And His Poetics

Prof. Dr. İlyas ÜSTÜNYER

International Black Sea University, Eğitim ve Beşeri Bilimler Fakültesi, Türk Filolojisi Bölümü, Tiflis/Gürcistan.

ORCID: 0000-0002-0107-307

Semih YILMAZ

Yüksek Lisans Öğrencisi, Uluslararası Burç Üniversitesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Bosna-Hersek

ORCID: 0000-0003-3679-6242

Cite As: Üstünyer, İ. & Yılmaz, S. (2021). “İkinci Yeni’den Geçerek Kendi Sesini Bulan Şair Nihat Ziyalan: Hayatı, Eserleri, Poetikası”, International Social Mentality and Researcher Thinkers Journal, (Issn:2630-631X) 7(48):1955-1971.

ÖZET

1950’lerde ortaya çıkan İkinci Yeni şiir hareketi Türk şiirinin bugünlerini koşullayan son büyük atılımlardandır. Hareket, kurucuları arasında pek çok isim bulunmasına rağmen zamanla sadece birkaç şairle anılır olmuştur. Bunda kimi isimlerin hareketin taşıdığı karakteristik özelliklerin dışında bir poetika izlemeleri belirleyici olmuştur. Nihat Ziyalan (1936-) da 1950’lerde kaleme aldığı ilk şiirleriyle İkinci Yeni ile anılmasına, hatta temel koyucu olarak görülmesine rağmen ilerleyen yıllarda kendine özgü konu ve şiir poetikasıyla bu hareketin şiir anlayışından ayrılmıştır. Bu çalışmada Nihat Ziyalan’ın 1950’lerde başlayıp günümüze kadar devam eden şairliğini koşullayan yaşamı ve bu süre içinde poetikası ve yazdığı şiir kitapları araştırılmıştır. Keşfedici araştırma çeşidini temsilen bu çalışmada bilgiler mülakat yöntemi, doküman analizi kullanılarak toplanmıştır. Bu amaçla 1980’lerde Avustralya’ya göç eden şair Avustralya’da ziyaret edilmiş, şairle yaşamı, poetikası ve eserleri üzerine görüşmeler yapılmıştır. Yapılan görüşmeler elektronik kayıt altına alınmıştır. Şairden temin edilen ve otobiyografisine gönderme yapan eserler ve şair hakkında yazılı kaynaklarda toplanan veriler ve şairin bugüne kadar yayımlanan sekiz şiir kitabı incelenerek öne çıkan konular saptanmıştır. Çalışmanın bulgularının İkinci Yeni de dahil 20. yüzyılın ikinci yarısından günümüze Türk şiirini zenginleştirici nitelikler taşıdığına inanılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Nihat Ziyalan, İkinci Yeni, hayatı, şiirleri, poetikası, Avustralya.

ABSTRACT

Established in 1950s the İkinci Yeni (The Second New) movement was one of the biggest breakthroughs in Turkish literature also influencing current poetry. Even though the movement had several founders, over time it was spoken about with the mention of a select few. These individuals were mentioned not because of their alignment with characteristic features of the movement but rather their poetic styles. Despite being remembered as being a part of the İkinci Yeni Movement with his first poems, and even seen as a founder of the movement by some Nihat Ziyalan was separated from this classification due to the subjects he chose and his poetics in the following years. In this article, we will take a look at Nihat Ziyalan’s lifestyle which conditioned his writing style while also delving into his poetics and his poetry books. Using an exploratory type of research the study acquired information using document analysis and an interview method. For this purpose, the poet was visited and interviewed about his way of living, understanding of poems and his works. The Interviews were recorded using an electronic device. Using the poet’s autobiography, poetic works from 8 published books and information regarding the poet from several different written sources prominent topics were identified. Amongst the findings of the article in which İkinci Yeni was also analysed it is believed that Turkish poetry from the second half of the 20th century has had an enriching effect on poetry as a whole.

Keywords: Nihat Ziyalan, İkinci Yeni (The Second New), his life, his poetry, his poetics, Australia.

1. GİRİŞ

Türk Edebiyatına yön vermiş ve adından en çok bahsettiren şiir hareketlerinden İkinci Yeni’nin etkisi, özellikle 1954’ten sonra Türk edebiyatında kendini kuvvetli olarak hissettirmiştir. Cemal Süreya (1931-1990), Edip Cansever (1928-1986), Turgut Uyar (1927-1985), İlhan Berk (1918-2008), Sezai Karakoç (1993-) gibi şair ve yazarlar İkinci Yeni ile doğrudan özdeşleşmiş isimlerdir (Karaca, 2013:90). Ece Ayhan (1931-2002), Ahmet Oktay (1933-2016), Tevfik Akdağ (1932-1993), Yılmaz Gruda (1930-), Ülkü Tamer (1937-2018), Özdemir İnce (1936-), Nihat Ziyalan (1936-) gibi isimler de alan uzmanları tarafından hareketle ilişkilendirilen şair ve yazarlardandır (Karaca, 2013:126). Ece Ayhan da İkinci Yeni içinde birçok İkinci Yeni fakülteleri bulunduğunu, bunları “aynı takımdan” saymanın mümkün olmadığını belirtir (Ayhan, 1958: 48).

İkinci Yeni ile doğrudan özdeşleşen öncü şair ve yazarlar ve eserleri hakkında bugüne kadar pek çok araştırma yapılmıştır. Aynı dönemde eserler veren ve akımla anılan kimi şairlerin ise edebi kişilikleri, poetikaları, eserleri yeteri kadar incelemeye tabi tutulmamıştır. Nihat Ziyalan kimi araştırmacılar tarafından İkinci Yeni hareketine dahil edilmesine rağmen hakkında yeterince araştırma yapılmayan şair ve yazarlardandır.

Nihat Ziyalan, şairliğinin yanısıra tiyatro ve sinema gibi değişik sanat dallarında görevler yapmıştır. Türk sinemasında 150'ye yakın sinema filminde rol almıştır. Sinemaya çocukluk arkadaşı Yılmaz Güney aracılığıyla girmiştir. Aktörlükle beraber şiir çalışmalarını devam ettirmiş fakat 1980'e kadar yürüttüğü aktörlüğü şiirin önüne geçmiştir. Şiirleri zamanın edebiyat dergilerinde yayınlamıştır. 1963'te ilk şiir kitabını yayınlamıştır. Adı daha ziyade sinemayla anıldığı için eserleri, poetikası akademik çalışmalara yeterince konu olmamıştır. Özdemir İnce, Ziyalan'ın İkinci Yeni'ye önemli katkısının olduğu görüşündedir. Bu çalışmada Ziyalan'ın yaşamı, şiir kitapları ve poetikası etrafında aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

1. Ziyalan nasıl bir ailede doğmuştur?
2. Şiirle tanışmasında rol oynayan etkenler neler ve araçlar kimlerdir?
3. Şiir anlayışını kimin izinden giderek oluşturmaya başlamıştır?
4. İlk şiiri ve ilk şiir kitabı nerede ve ne zaman yayınlanmıştır?
5. İkinci Yeni ile etkileşimi ne zaman ve nasıl olmuştur?
6. İkinci Yeni şiir akımı ile yolları neden ayrılmıştır?
7. Ziyalan poetikasının kurucu unsurları nelerdir?
8. Sinema ile neden yollarını ayırmış ve Avustralya'ya neden göç etmiştir?
9. Ziyalan şiiri göçmen bir şiir midir, yoksa Türk şiirinin Avustralya'daki devamı mıdır?
10. Ziyalan'ın şiirlerinde Avustralya'nın yeri nedir?

Yukarıdaki sorulara cevap bulmak için Avustralya'da yaşayan Ziyalan ziyaret edilmiştir. Kendisiyle yukarıdaki sorulardan daha fazlasını içeren mülakatlar yapılmıştır. Mülakatlardaki malzemelerden ve şairin tarafımıza temin ettiği eserlerden, Türkiye'de şair hakkında çıkan irili ufaklı çalışmalardan şairin edebi kişiliği, şiirlerindeki merkezi temalar ve poetikasını da içeren aşağıdaki bulgular elde edilmiştir.

Şairin okuma yazma bilmeyen bir ailede doğduğu, okulda öğretmenlerden şiddet gördüğü dolayısıyla okuldan kaçarak dışarıda tanıştığı arkadaşları vasıtasıyla yaşamını şekillendirdiği saptanmıştır. Sosyal hayatta tanık olduğu olay ve olguları şiirine konu edinmeye başlar. İlk şiirleri 1953'te Bugün Gazetesi, Yeni Ufuklar gibi gazete ve dergilerde yayınlanır, daha sonra arkadaş çevresi genişler. Mersin'de Özdemir İnce ile tanışır. Lise eğitimini yarıda bırakır. Adana'da tiyatroya girer, orası kapanınca Ankara'da sanat tiyatsosuna geçer. 1967'de Yılmaz Güney ile At Hırzısı Banuş filminde oynar. Bundan sonra 1980'lere kadar 150 filmde aktörlük yapacaktır.

1980'lerde Türk sineması içine girdiği krizi seks filmeleriyle aşmaya çalışır, Ziyalan soyunma tekliflerini reddeder ve Avustralya'ya göçer. Orada şiir yazmayı sürdürür ve şiirlerini Türkiye'ye göndererek yayımlar. Şiire İkinci Yeni şairlerinden habersiz fakat yakın poetik duruşlarda başlamasına, hatta Buyrukçu (1970)'nin iddiasıyla "İkinci Yeni'nin kumaşını dokumasına rağmen" ileride İkinci Yeni'nin şiirde hissedilmeyi anlaşılmanın önüne geçiren, bireyin yalnızlığını, duyulmamış özgün kalıp ve terkipleri şiire sokan poetikalarını tasvip etmeyerek, dahası İkinci Yeni'nin dilini yadsıyarak basitliğe indirgenemeyen yalın bir dille, herkese ulaşması gerektiğine inandığı kendi şiirini ortaya çıkarmaya çalıştı, elitist şiir anlayışını kabul etmedi. Ona göre şiir, hikayesi olan bir türdür. Bunu da acıları ve aşk beslemiştir. Avustralya'nın kendisine sağladığı özgürlükle şairliğini sürdürdüğünü, bunun da esin verici olduğunu belirten Ziyalan kendi şiirinin gelişimini diyalektik (beğenmeme, devamlı geliştirme) olgusuyla sağladığını belirtmektedir.

Söz konusu bulgular, Ziyalan'ın 20. yüzyılın ikinci çeyreğinden günümüze değin üretilen Türk şiirindeki yerini saptamaya ve adı geçen dönemdeki şiir akımlarıyla ilişkilerini tespit etmeye yarayacağı düşünülmektedir.

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1950'lerin başlarında ortaya çıkan İkinci Yeni şiir hareketi, Garip şiir akımının kendi felsefesini üzerine bina ettiği "küçük insan"ın, dolayısıyla onun kullandığı günlük dilin ve bu dilin maruz kaldığı bütün olay ve olguları şiire sokma gayretinin kısmî antitezidir. Zira, "Garipçilerin karşı oldukları birçok şiirsel öğeye sahip çıktılar, onların savundukları birçok sanatsal ilkeyi ise reddettiği doğrudur... İkinci Yeni bir tepki şiirinden daha çok bir karşı şiir, bir yenileniş ve arayış şiiridir. Garip'in kullandığı dile karşı bir tutumdur" (Karataş, 2008: 225). "Şiiri sözcüğe, imgeye dayamaya çalışan, söyleyişteki rahatlığa karşı çıkan İkinci Yeni hareketinin temsilcileri İkinci Dünya Savaşı yıllarında doğmuş, "Türkiye'nin içinde bulunduğu kültürel,

siyasal, toplumsal koşulların çocuklarıdır” ve yazdıkları da İnce’ye göre bunalım döneminin şiiridir (İnce, 1977: 527-529). İkinci Yeniciler taşra kökenli olmalarına rağmen sahip oldukları Fransızca aracılığıyla Batı şiirini, özellikle de Gerçeküstücüler ve atonal müziği, yakından tanıyan ve poetikalarında bu akım ve müziğin etkileri görülen şair ve yazarlardır. Yatılı okullardan gelme oldukları için “yatılılar” olarak anılan bu temsilciler A. Camus, J. P. Sartre gibi kimi Batılı yazar ve şairlerin de etkisiyle şiirlerinin merkezine inanç sorunu yaşayan, arayışta olan, bunalmış insanın anlam arayışını aldılar.

İkinci Yeni şiirinin belirleyici özellikleri genel olarak şöyledir:

1. Yaşamış olduğu bütün sorunlar karşısında insana dönerek onu kendisine tanıttırmayı amaçlar,
2. Gerçeği, gerçeküstü yapıbozuma uğratar ve mantığın anlamı sündürülür, anlam çağrışımlara tabi olduğu için sınırları belirsizdir; gizemcilik, muğlaklık, edilgenlik, kapalılık başattır,
3. Soyut düşünce somut düşünceye tercih edilir, dolayısıyla donanımlı bir okura hitap eder,
4. Halk kültürüne mesafelidir, duygu odaklıdır. Bu durum, İnce (1977)’ye göre, tarih ve sosyal bilincin yoksunluğundan kaynaklanmaktadır (s. 527-529),
5. Figüratif dil belirleyicidir, “her şeyden önce otoritenin bel kemiği gördükleri dili bozmak isterler” ve imge başat çağrışım aracıdır,
6. Kafiye gibi şiirin dışsal belirleyicileri olmazsa olmaz olarak görülmez, aksine ses olanağı olarak konumlanır (Karakaş, 2008: 229-30),
7. Konu olarak doğanın yerini kentler, bu kentlerin karmaşası, yapay kirli ilişkiler, bireyin yaralı bilinci egemendir (Karaca, 2013: 103),

Özdemir İnce, İkinci Yeni şiirini dünyayı değiştirme isteği olmasına rağmen bunun bilinç haline gelip toplumda yansımaları bulamadığı için “nihalist” şiir olarak tanımlar (İnce, 1977: 527-29). Bunu da İkinci Yeni şairlerinden birçoğunun ileride toplumcu şiire yönelmiş olmalarıyla temellendirir. Ona göre İkinci Yeni şiiri toplumcu ozanların şiirinde devam etmektedir. Suut Kemal Yetkin ve Tahsin Yücel, Tahsin Saraç gibi edebiyat eleştirmenleri İkinci Yeni şiirini Batı taklitçisi olmakla suçlarlar (Karaca, 2013:143-144). Karaca ise Gerçeküstücülük düzleminde İkinci Yeni’ye yöneltilen eleştirileri haksız bulur (s. 144). İnce, kimi İkinci Yenicileri Gerçeküstücülüğü yanlış anlamakla suçlar. Diğer taraftan Cahit Zarifoğlu, Erdem Beyazıt gibi İslami duyarlılıklı şairler de İkinci Yeni’nin kurucularından Sezai Karakoç çizgisini takip eden şairler olarak görülmektedirler. Dolayısıyla İkinci Yeni şiiri Türk şiirinde geniş eksenli duygu ve düşünce salınımları meydana getiren bir şiir hareketi olmuştur. İlhan Berk’in ilk şiirlerinde Toplumcu Gerçekçi şiirin, Edip Cansever’de Garipçilerin, Turgut Uyar’da Ulusçu/hececi şiirin vd. etkileri görülmektedir (Karaca, 2013:118).

Şairlik yaşamlarının erken dönemlerinde adları bilerek veya bilmeyerek İkinci Yeni ile özdeşleştirilen kimi şairler İkinci Yeni’nin kuruluş aşamasında benimsedikleri poetikalarını sonraki yıllarda değişik gerekçelerle devam ettirmemiş ve şiirlerinde gerek üslup gerekse de içerik açısından değişikliklere giderek kendi seslerini zenginleştirmeye, özgünleştirmeye çalışmışlardır. Nihat Ziyalan bunun somut örneğidir. Ziyalan’ın “resmi” şairliği İkinci Yeni hareketi ile yaşıttır. İkinci Yeni hareketinin ortaya çıktığı 1953 yılında onun da ilk şiiri Adana’da, Bugün gazetesinde yayınlandı. Hem İkinci Yeni hem de Ziyalan şiirinde Türk insanın içinden geçtiği tarihsel ve politik süreç, Avrupa edebiyatının Türk edebiyatı üzerinde etkisini gözlemlemek mümkündür. Buyrukçu (1970) gibi kimi edebiyat eleştirmenleri Ziyalan’ı İkinci Yeni hareketinin temsilcileri arasında saymaktadırlar. Ona göre, Ziyalan’ın ilk şiirleri İkinci Yeni anlayışında şiirlerdir, hatta daha ileri giderek onu İkinci Yeni’nin kumaşını dokuyan şairler arasında görmektedir: “O ve arkadaşları olmasalardı İkinci Yeni olamazdı” (s. 57-62), demektedir. Buyrukçu, Ziyalan’ın İkinci Yeni ile ilişkisini bilinçli bir ilişki olarak görse de Ziyalan bu ilişkinin bir yamama ilişki olduğu görüşündedir. Bunun dolaylı ve bilinçli bir etki olup olmadığı da ayrı bir araştırma konusudur. Ziyalan, İkinci Yeni hareketi ile yaştaş olan şiirinin özgün olduğunu, kendi şiirinin İkinci Yeni’ye yamanamayacağını belirtmektedir: “O zamana değin özgün olan kendi şiirimizle İkinci Yeni’yi özümseyerek yolumuza devam ettik” (İncesu, 2019: 47-62). Ziyalan, kendi özgün şiirini solculuğu ile de ilişkilendirmektedir (Alper vd., 2015:3-10).

İkinci Yeni ile hemen hemen aynı dönemde başlayan şiir serüvenini, İkinci Yeni ile de zenginleştirerek tamamlayan Nihat Ziyalan, o dönemin tanıdığı önemli birkaç şairden biridir. Bu nedenle onun şiir serüveninin eser, poetika düzleminde değerlendirilmesi Ziyalan’ın İkinci Yeni şiirinde gördüğü eksikliği ve bunların

giderilme yollarını, nihâî noktada onun şiirinin geldiği aşamayı işaret etmesi açısından önem arz etmektedir. Özdemir İnce ise, Ziyalan'ın İkinci Yeni ile ilişkisini şöyle anlatmaktadır:

“Egemen zihniyete göre, Cemal-Edip-Turgut şiirinin öncesinde ve sonrasında bir Türk şiiri yok. Ama var: Utandırmamak için öncekileri yazmıyorum. Nihat bu üçlünün şiir yolunu beğenmemiş, kendi patikasını açmış... Üçlü mitosunu bir yana bırakalım, açtıkları yolda bir kakafoni kalabalığı var. Nihat Ziyalan tek başına, kendisiyle konuşarak yürüdüğü çölde çekirge ve balla besleniyor. Evet onun yazdığı şiir bu ülkede yazıl(a)mıyor.” (İnce, 2021:18).

3. YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Deseni

Araştırma nitel karakter taşımaktadır. Nitel araştırma, “gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel bilgi toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırmadır” (Yıldırım, 1999:7-17). Nihat Ziyalan (1936-)’ın hayatı, şiir yapıtlarının temaları ve poetikasını tespit etmek amacıyla Avustralya’da ikamet eden şair ziyaret edilerek röportaj (Ziyalan, Röportaj: Semih Yılmaz, kişisel iletişim, 6 Nisan 2021) yapılmış, şair hakkında yazılan eserler ve şairin 8 şiir kitabındaki şiirler temalarına göre incelenerek sınıflandırılmıştır. Bu sınıflandırma ile keşfedici araştırma amaçlanmıştır. Keşfedici araştırma, “varlığı bilinmeyen bir şeyi ortaya çıkarmayı amaçlamaktadır” (Sümbüloğlu & Sümbüloğlu, 2002:79). Yapılan röportaj şairin onayı ile kayıt altına alınmıştır, röportajın makale için gerekli bölümleri otomatik döküm ile word’e aktarılmıştır.

3.2. Evren ve Örneklem

Çalışmanın evrenini Nihat Ziyalan’ın şiir, roman, öykü ve tiyatro eserleri, şair hakkında yazılan akademik çalışmalar ve onunla yapılan röportajlar oluşturmuştur. Örneklem, evrenden Monografik Örneklem Yöntemi kullanılarak sekiz şiir kitabı olarak seçilmiştir. Bu yönetime göre, “araştırmacı, evren ile ilgili bilgilerine ve öngörülerine dayanarak, evreni temsil edebileceğini düşündüğü bir küme, birkaç örnek, denek üzerinde çalışır” (Ural 2011: 43).

3.3. Verilerin Toplanması ve Analizi

Veriler, Ziyalan ile yapılan röportajdan, hakkında yazılan yazılardan ve şairin sekiz şiir kitabındaki şiirlerden toplanarak word’a aktarılmış ve toplanan veriler Metin Okuma Yöntemlerinden Yorumlama biçimi ile analiz edilerek metinlerde olmayan bilgilere metindeki bilgiler yoluyla ulaşılmaya çalışılmıştır (Günay, 2007: 415).

4. BULGULAR VE TARTIŞMA

4.1. Bulgular

4.1.1. Hayatı

Nihat Ziyalan, 26 Şubat 1936’da Adana’da dünyaya geldi. Hem annesi hem de babası okuma yazma bilmiyordu. Babası şalgam satarak ailesinin geçimini sağlayan bir esnaftı. Çocukluğu yoksulluk içinde geçti. "Benim için gelecek, ertesi gün karnımızı doyurabilmek demektir. Bundan başka bir şey düşünmezdim. Çünkü herkes gibi karnım açtı her zaman." (İncesu, 2019: 47-62) sözleriyle çocukluğunu anlatan şairin o döneme ait anıları daha sonra pek çok şiirine konu olacaktır.

İlkokula başladıktan sonra sık sık kulaklarını çeken öğretmeninden ürktü ve "kulaklarım uzayacak" korkusuyla okuldan kaçmaya başladı. Bu kaçmaların birinde ileride yakın arkadaş olacağı ve onu sinemayla buluşturacak olan Yılmaz Güney’le tanıştı.

Okumayı öğrenmesinin ödülü olarak babasının aldığı Keriman Nadir’in *Hıçkırık* romanını üç yıl her akşam okudu. "Anlayışımı döve döve anlamaya çalışıyordum. Birazcık anlayıp sevmeye başlayınca özgüvenimin arttığını fark ettim. Güle güle *Hıçkırık*. Hoş geldin Rus Klasikleri." (İncesu, 2019: 47-62) sözleriyle anlattığı o yıllardan sonra şiir yazmaya başladı.

İlk şiirini 1953 yılında batan Dumlupınar denizaltısı anısına yazdı. Şiiri Adana’daki Bugün gazetesinin sanat sayfasında yayımlandı:

"4 Nisan 1953'te Dumlupınar denizaltısı battı. Bundan çok etkilenmiştim. Günlerce denizaltısındaki insanların feryatları, çığlıkları, havasızlıktan çektiği acıyı, kendimi onların yerine koyarak hissettim. Bunu neden yaptığımı bilmiyorum. Vurgun yemiş halimden nasıl

kurtulabilirim, diye düşünürken devamlı yanımda bulundurduğum deftere yazmaya başladım. Şiirdi çıkan. Bunu bana kimse söylememiş, öğretmemişti. Kendiliğinden gelmişti. Beni yönlendiren: Sorgulayarak bakışım, kendimi bir başkasının yerine koyabilmem, okuduğum Rus Klasikleri, dinlediğim klasik müziki sanırım.

Ürperip duran bir ruh haliyle Atatürk Parkı'na gittim, heykelin altındaki oturaçta, akşama dek yazıp bozarak Dumlupınar Denizaltısı şiirimi çıkardım.

Bugün gazetesi haftada bir sanat sayfası düzenlerdi. Orada çıkan şiirleri okur beğenmezdim. Gazeteye yollandım. Sanat sayfasını düzenleyen Çoban Yurtçu'yu pencereden göre dura birkaç kez geçtim oradan. Sonunda içeri girdim. Kendime özgüvenim tamdı ama Çoban Yurtçu'ya yaklaştıkça dizlerimin titremesini engelleyemedim.

'Dumlupınar Denizaltısı diye bir şiir yazdım, uygun görürseniz sanat sayfasında yayınlarsınız.' Gözlüğü alına çekerek, gittikçe ciddileşen bir yüz ifadesiyle beni süzüp durdu. Zavallı dizlerim titremesin de ne yapsın? Hiçbir şey demedi, oraya bırak dercesine masayı işaret etti. Gazeteden nasıl çıktığımı hatırlamıyorum." (İncesu, 2019: 47-62).

İlk şiirinin yayınlanması onu şiir yazmaya teşvik etti. El yazısıyla yazdığı şiirleri edebiyat dergilerine göndermeye başladı. Bu dergilerden biri de Yeni Ufuklar dergisi idi. Vedat Günyol'dan "Şiirini basıyorum, başkalarını da beklerim." cevabını alınca şiir onun için artık vazgeçilmez oldu.

Yazdığı şiirler sayesinde yeni arkadaşlıklar kurmaya başladı. O arkadaşlarından biri de Mersin'de yaşayan Özdemir İnce'ydi. Nihat Ziyalan, Yılmaz Güney'le birlikte sık sık Mersin'e İnce'yi ziyarete gidip edebiyat ve şiir konuşmaya başladılar. O günleri daha sonra "Özdemir'le şiir yazışır, mektup yetersiz kalınca trene atlayıp yüz yüze konuşmayı yeğlerdim. Hemen her hafta giderdim Mersin'e. Deniz kenarındaki Akkahve'de buluşurduk. Edebiyata öylesine daldık ki dalgaların paçalarımızı ıslatmasını fark etmezdik." sözleriyle anlattı. (İncesu, 2019: 47-62).

İnce, Ziyalan ile tanışıklığını ve onun şiirini şöyle anlatmaktadır:

"Nihat'la nasıl tanıştığımızı anımsamıyorum. Şiir yazıyordu. Çok sosyaldi. Ankara ile İstanbul ile ilişkisi vardı, mektuplaşıyordu, bize sanki ağabeylik yapıyordu. Nihat, Türkiye'de yayımlanan şiirlere benzemeyen şiirler yazıyordu. Ankara'nım, İstanbul'un İkinci Yeni'lerine benzemeyen şiirler... Dergileri, gönderilen şiir kitaplarını ben de okuyorum, okuduklarım Nihat'ın 1950'lerde yayımladığı şiirlerin düzeyinde bile değil." (İnce, 2021:16-18)

İzmir Hava Astsubay Okulu ve Adana Erkek Lisesi'nde bir süre okuduktan sonra öğrenimini yarıda bıraktı. Yaşını büyüterek askere gitti. Asker dönüşü ilgi duyduğu tiyatroya başladı. Adana Belediye Tiyatrosu'nun kadrolu aktörleri arasında yer aldı. Belediye Tiyatrosu kapanınca Ankara Sanat Tiyatrosu'ndan aldığı teklifi değerlendirip Ankara'ya gitti:

"Lisedeyken ders ezberlemekten bıkip askere gitmeye karar verdim. On sekizindeydim. Babam mahkeme kararıyla yaşımı büyüttü. Askerlik bitince Adana Belediye Tiyatrosu'na girdim. Diksiyonum Adanalıca olduğu için uzun süre dilimi düzeltmek için çalıştım. Sonunda aktör olarak kadroya alındım. On üç yıl sonra Belediye Tiyatrosu kapanınca, vaziyeti Ankara'dan izleyen Asaf Çiyiltepe 'AST'nin kadrosundasın' dedi. Böylece Ankara başladı. 72. Koğuşta Tavukçu'yu oynarken ilk gençlik arkadaşım Yılmaz Pütün, Çirkin Kral Yılmaz Güney olarak ünlendi. Onun dayatmasıyla İstanbul, Yeşilçam girdi yaşamıma." (İncesu, 2019: 47-62).

Nihat Ziyalan 1967'de Yılmaz Güney'le birlikte oynadığı "At Hırsız Banuş" filmiyle adım attığı Yeşilçam'da 150'ye yakın filmde rol aldı. Hayatını "dayak yiyerek" kazanıyordu. Yeşilçam'ın aranan "kötü adam"larından biri olmuştu. Sinemayla ilgilenirken şiirden hiç kopmadı. Yazdığı şiirler İkinci Yeni olarak adlandırılan şairlerin bulunduğu "Pazar Postası" ve "Papyrus" olmak üzere pek çok edebiyat dergisinde yayımlanıyordu. 1963 yılında *Asık Yüzlünün Biri* adlı ilk şiir kitabını yayınladı.

1980'lerde Türk sinemasında kriz patlak vermiş ve bu krizi aşma adına erotik filmler furyası başlamıştı. Bu krizde uzun zaman rol alamayan Nihat Ziyalan da işsiz kalmıştı. Seks filmlerinde rol teklif edilince, "Benim bir oğlum var, bu filmlerde rol alırsam bir daha onun yüzüne bakamam." diyerek bunu kesin bir dille reddedip yurt dışına gitme kararı aldı. Kardeşlerinin yaşadığı Almanya ve Avustralya arasında bir seçim yapip Avustralya'ya gitti.

Avustralya'da hamallıktan tuvalet temizleyiciliğine kadar pek çok işte çalıştı. Türkiye'de ünlü bir aktörken dilini, kültürünü bilmediği vatanından çok uzak bir ülkede zor şartlar altında yaşamaya çalışmak, onu anadiline tutunmaya ve şiir yazmaya daha fazla teşvik etti.

Yazdığı şiirleri Türkiye'ye gönderiyor ve hiç kopmadığı arkadaşları sayesinde dönemin önemli edebiyat dergilerinde bunları yayınlıyordu. Avustralya, şairin sanatçı kişiliğinin olgunlaşmasında çok önemli bir işlev gördü. Artık şiir dışında roman ve hikaye yazmaya da başlamıştı. İlk romanı *Güneşle Damgalı* 2000 yılında, ilk öykü kitabı *Kısa Pantolonlu Sevdâ* ise 2001 yılında yayınlandı. Tüm bunların yanında Sidney'de sahnelenen *Nasreddin Hoca ve Azrail* adlı bir tiyatro oyunu da kaleme aldı.

Yazdığı şiir ve yazılar Yeditepe, Dost, Yeni Ufuklar, Pazar Postası, Papirüs, Adam Sanat, Adam Öykü, Notos, Sözcükler, Kitap-lık, Sincan Postası, Kıyı, Şiiri Özlüyorum gibi dergilerde yayınlandı. 2009 yılında I. Çukurova Ödülüne layık görülen sanatçı halen Sidney'de yaşamaya devam etmektedir.

4.1.2. Poetikası

Nihat Ziyalan'ın ilk şiirinin yayınlandığı yıllarda Türk Edebiyatında İkinci Yeni adı verilen yeni bir şiir hareketi popüler olmaya başlamıştı. Aralarında Cemal Süreya, İlhan Berk, Turgut Uyar, Edip Cansever, Sezai Karakoç, Ece Ayhan ve Ülkü Tamer gibi şairler, hareketin aynı zamanda isim babası da olan Muzaffer İlhan Erdost'un çıkardığı Pazar Postası dergisinde şiirlerini yayınlıyorlardı.

İkinci Yeni şairleri, kendilerinden önce popüler olan Garip Akımı'nın şiir anlayışına bir tepki olarak şiirlerini yazmaya başlamışlardı. Garipçiler olarak bilinen Orhan Veli, Melih Cevdet ve Oktay Rıfat şiirlerini gündelik dile yaklaştırıp halkın beğenisine talip olmuşlar bu da Divan şiirine bir tepki olarak benimsemişlerdi. Bu yüzden şiirleri zamanla sokak diline yaklaşmış ve kafiyeye düzeninden tamamıyla kopmuştu. Gündelik dil ve cümle kalıplarıyla oluşturulan bu şiirde yeni şeyler söylemek neredeyse imkansız hale gelmişti. Şiir dili nesre yaklaşmış ve yazılan şiirlerin nesirle de anlatılabileceği eleştirisi yapılır olmuştu. (Bezirci, 2005: 15-18).

İkinci Yeni şairleri bu eleştirilerden dolayı Garip Akımı ile kendi şiirleri arasında bir çizgi çektiler. Bu çizgi sadece şiirin yapısına yönelik değil, aynı zamanda ontolojiktir. İkinci Yeni şairleri, şiirlerini anlaşılabilir bir metinden çok duyulan, hissedilen ve sezilen bir metin olarak görüyorlardı. Onlara göre şiirin işlevi, anlamı doğrudan vermek demek değildi. O yüzden İkinci Yeni şairleri aynı formda şiirler yazmasalar da şiir anlayışları açısından ortak özellikler taşıyorlardı. İkinci Yeni, Batı şiirinden, üstgerçekçilik, izlenimcilik ve kübizm gibi akımlardan beslenirken dönemin siyasi ortamı, yaşanan toplumsal değişimler, köyden kente göçün başlaması ve daha birçok sosyal etkenden etkilendiler. Özellikle İkinci Dünya Savaşı sonrası değişen dünya, oluşan edebi ve siyasi akımlar, Türkiye'nin çok partili hayata geçmesiyle birlikte ülkede yaşanan büyük değişimler, göç gibi olgular İkinci Yeni şiirini derinden etkiledi. Belirtilen yıllarda Batı şiirinin serbest şiire yönelmesi ve çoğu Fransızca bilen İkinci Yeni şairlerinin bu değişimi takip edip etkilenecek şiirlerinde kullanması da İkinci Yeni şiirinin oluşmasında önemli rol oynadı (Karaca, 2010: 127-136).

İkinci Yeni şairleri şiirde işçiliğe önem verip şiirin biçimine öncelik tanıdılar. Kullandıkları sözcükleri Türkçe olup olmadıklarına bakmaksızın sadece ağızdan yüküne bakarak seçtiler, üvercinka, mısırkalyoniğne gibi şiirlerde daha önce hiç duyulmamış özgün sözcükler icat ettiler.

Konu olarak bireyin yalnızlığını ve yaşadıkları bunalımları işlediler, uykudan uzak duraak serbest şiirler yazdılar. Şiirle her şeyin söylenebileceğine inanıp bilinçaltını yansıtmaya çalıştılar. Kapalılığa önem vermekle birlikte anlamsız şiire hiçbir zaman sıcak bakmadılar. Şiiri değişen toplumsal ve kültürel şartların ortaya çıkardığı karmaşık insanı, onun karmaşık ruh halini ve başta kadın ve cinsellik olmak üzere çeşitli sorunları anlatabilmek için kullanılan bir araç olarak gördüler:

"İkinci Yeni şairleri kişinin yaşamındaki bir sorunu, bir davranış, bir durumu belirten, çok yönlü görünmesine karşılık dar bir alanda ve kısır bir dille işlenen şiiri yetersiz bulup insanın bütününe vermeyi amaç edinen şiiri yazmak istemişlerdir. Sanat sanat için midir, toplum için midir, yanlına düşüp bu çürümüş cümleyi yorumlamak yerine insana yöneldiler.

İnsanı eski tanımlamalardan, eski anlayışlardan, eski tatlardan sıyırdılar ve en gerçeğini, en doğrusunu ve ona en yakışır olanı –sıyırdıklarının- yerlerine koyma çabasına giriştiler ve bu çabanın en kesin bir dille tanımını yaptılar: **Sanat insanın kendisidir.**

Nihat Ziyalan şiir yazmaya başladığı sırada İkinci Yeni, işgal ettiği toprakları genişletiyor, varlığını tartışanları, eski alışkanlıklarıyla, eski zevkleriyle boğuşup karar veremeyenleri, karşı çıkanları çiğneyip geçiyordu. Nihat Ziyalan birdenbire bu savaşta buldu kendini. Yazdığı şiirler,

Yenilik şiirini eğilimlerine ve yeteneklerine uygun gördükleri, ondan başka bir şiirin varolabileceğini düşünmedikleri için açılmış yoldan yürümekten başka çareleri olmayanlar gibi, İkinci Yeni'nin önde gelenleriyle birlikte yürüyen kalabalığın şiirleriyle birleşti." (Buyrukçu, 1970: 57-62).

İkinci Yeni şiir anlayışı Türk şiirinde yer etmeye başladığında Nihat Ziyalan henüz 17 yaşındaydı ve şiir serüvenine yeni başlamıştı. Kendi şiirinin oluşumunu anlatırken, "Daha emeklerken sokak kanıma girdi. Seyrettiğim insan manzaralarını zihnime kazıyarak ayaklandım. Etrafıma sorgulayarak bakmayı anamın karnında öğrenmiş olabilirim. Şiirimin temeli budur." (Günel, 2020). diyen Ziyalan, ilk şiirlerinde insanı anlatmaya odaklandı.

Ziyalan, kendi şiir yazma sürecini İkinci Yeni şiiri ile nasıl ilişkilendirdiğini şöyle anlatmaktadır:

"Şiirde İkinci Yeni akımı başladığında Mersin'den Özdemir'in sesi yükselip bana ulaştı. Lisedeydi. Kendisini görmeye gittiğimde Halk şiiri üstüne kitapları çıkan Cahit Öztelli'yle, Fransa'da uzun yıllar yaşamış ressam Haşmet Akal'la tanıştım. Özdemir'in öğretmenleriydi. Aralarında yaş farkı olduğu halde sıkı arkadaşlar. Bana da öyle davrandılar. Özdemir'in kolunun altında Rimbaud'nun, Sartre'ın Fransızca kitapları eksik olmazdı. O kitaplara yakışacak bir de piposu. O da, ben de kendi şiirimizi yazıyorduk. Diğer şairlerden değişik olduğumuz için bizi İkinci Yeni'ye yamadılar. Bizim şiirimiz o zaman da özgündü. Kendimizindi. İkinci Yeni'nin ortak diliyle yazmıyorduk. İkinci Yeni'yi özümseyerek kendi şiirimizi sürdürmeye devam ettik." (İncesu, 2019: 47-62).

Ziyalan, aslında İkinci Yeni'den habersiz, kendini İkinci Yeni'nin içinde bulmuştu. Yıllar içinde geliştirdiği şiiri doğal olarak pek çok İkinci Yeni şairi gibi değişti, olgunlaştı ve "İkinci Yeni'den geçerek kendi sesini" buldu.

Ziyalan, adının neden İkinci Yeni şiiri ile özdeşleştirildiğini şöyle açıklamaktadır:

"Garip Akımı'nda tıkanan, tekrara düşen, yorulan; İlhan Berk, Turgut Uyar, Metin Eloğlu, Melih Cevdet Anday, Oktay Rifat birdenbire Garip gömleğini çıkararak İkinci Yeni gömleğini giymiş ve akım, onlarla anılır olmuştur. Şimdi buradan soruyorum, bu nasıl bir iştir? Kendi özgün sesleriyle şiirler yazan Edip Cansever, Ece Ayhan, Özdemir İnce, Ülkü Tamer ve beni de eklediler akıma. O sırada Yeni Ufuklar'da şiirlerim çıkmaktaydı. Akımın adı konmadan İkinci Yeni şiiri yazdığımı fark ettim yazdıklarımı okuyunca. Tıpkı yukarda adımı yazdığım dört şair gibi. İyi veya kötü özgün sesli bir şiir yazıyordum. Bir şairin yaşamına solculuk sinmişse, samimiyse, kapalı şiirde kalamaz. Özdemir İnce, Ülkü Tamer gibi kendi yoluma devam ettim sonra." (Alper, vd. 2015: 3-10).

Buyrukçu (1970), Ziyalan'ın İkinci Yeni şiirinin oluşması ve şekillenmesindeki katkısını şöyle değerlendirmektedir:

"Nihat Ziyalan, arkadaşları ile birlikte İkinci Yeni'nin kumaşını dokudu ve İkinci Yeni hareketinin kumandanı değil de Kahraman Çavuşu oldu. Ve Nihat Ziyalan olmasaydı, Nihat Ziyalan'la birlikte arkadaşları olmasaydı, bu yapıya canlarını dişlerine takarak birer taş koymasalardı ve hala koymakta ısrar etmeseydiler İkinci Yeni olamazdı.

Nihat Ziyalan bu yeni yapıya coşkunluğunu, içtenliğini, delikanlılığının taşkınlıklarını, fantezilerini, oyunlarını, duygusallıklarını koydu. İçlerinde bulunup beslendiği kaynak, belirlediği akım, ona istediği kadar aşırı olma, dili istediği gibi bozup dilediği biçime sokma, imaj olmayacak öğeleri imaj diye sunma fırsatı verdi.

Onun şiirini çevresinde hiçbir zaman öncülerin çevresinde kopan ve hala gürültüleri devam eden kıyamet kopmamıştır. Tek başına değil de hep bir grup içinde anılmıştır; hatta o grup içinde dört-beş addan sonra Nihat Ziyalan denmiştir." (Buyrukçu, 1970: 57-62).

Ziyalan, şiir anlayışı olarak yalnız yazmayı tercih etti. Ona göre yalnızlık asla basitlikle karıştırılmamalıdır; yalnızlık, derinlik arayan ve bilinci geliştiren bir yalnızlık olmalıdır. Şiir, yalnız söylenerek ülkenin en ücra köşelerine kadar götürülmeli, sadece okuma bilenlere değil, okuma yazma bilmeyenlere bile ulaştırılmalıdır. Bunun için de Halk edebiyatını örnek alır. Kendisiyle yapılan Nisan 2021 tarihli görüşmede nihai amacının sezgisel yalnızlık olduğunu belirtir (Ziyalan, Görüşen: Semih Yılmaz, kişisel iletişim, 6 Nisan 2021). "İkinci Yeni'nin lideri yoktur. Yayınevlerinin bazı şairleri parlatması, bastıkları kitaplarının satması içindir. Bence

İkinci Yeni'nin lideri sürüp giden şiir kavramını yıkarken bunu muhalif bir dille yapan Kaygusuz Abdal'dır." (İncesu, 2017: 47-62). sözleriyle de kendi şiirinin kökenine işaret etmektedir.

Ona göre şair okuyucusunu genişletmeli, herkese hitap edebilmelidir. Sırf seçkin ve elit bir kesim için şiir yazmayı bir suç olarak görür:

"Ülkemizin düştüğü duruma bakın. Toplumun bir kesimini cahil diye küçümseyen aydınlar, sanatçılar var. Buna hakkımız yok. Seçkinler için kapalı, zor anlaşılabilir metinler yazan sanatçılar bundan sorumlu tutulmalıdır. Yalnız büyük kentlerde yaşayanlar için bir Avrupalı yazar gibi yazmak! Bunun farkına vardığımda ülkemizin kitap ulaşmamış yerlerine gidip onlara şiirler okumak istedim. İktidarın kucak açtığı kapalı, anlamsız şiirle bunu beceremem. Yalın ve muhalif şiir! İktidar elbette buna fırsat vermek istemez. Ama bunu becermek zorundayız. Cahil görülen, dışlanan kesimi kazanmak zorundayız. Bunu yalnız su gibi zihne ulaşan yalın şiirle yapmak mümkündür." (İncesu, 2019: 47-62).

Ziyalan entelektüel, şair ve şiir ilişkisini İkinci Yeni şiir anlayışından farklı görmektedir. Ona göre aydının gerçek vazifesi yoksulluk ya da sistemden dolayı kitaba ulaşamayıp okuyamayan cahil kesime ulaşmak olmalıdır. O, slogan içeren didaktik şiire de karşıdır. Ona göre şiir bir duygu işidir. Şiir duygunun köpürtülerek biçimlendirilmesi demektir. Fikir ve bilgiyi şiirin düşmanı olarak görür. Şiir daima taze olmalı ve tekrara düşmemelidir: "Yazdıklarım duygu ürpermenden çıkışını alır, sonra gazlayıp gider. Yazacağım temayı zihnimde yoğurur, hayalimde yaşarım. Böylece içimden geçirdiğim yaşama, sözcüklerle dokuna dokuna yol alırım." (İncesu, 2019: 47-62), açıklamalarıyla şiiri nasıl kaleme aldığını belirtir.

Ziyalan'a göre; "Şiir ele avuca sözcüklere sığmayan bir inşa işidir. Ama bu çok zordur, şiir kaçan bir şeydir. Onu ne kadar kovalarsan kovala kaçır. ... Bu yazdıklarımın alt yapısı şiirdir. Çünkü şiir her kurmacanın içinde çakar gider. Dile işlerlik kazandırır. Zihne atılımlar yükler şiir" (Görüşen: Semih Yılmaz, kişisel iletişim, 6 Nisan 2021).

Ziyalan, hiçbir şairin etkisinde kalmadığını özellikle belirtir. Yakın dostu Özdemir İnce, ona "Vahiyle yazıyorsun." derken Ziyalan'ın bu özelliğine dikkat çekmektedir. Ziyalan'a göre şiir, okuyanın zihninde bir hikaye uydurabilmelidir:

"İkinci Yeni'nin içinden geçmiş, kapalı şiirler de yazmış bir şairim. Şalgam kültürüyle beslenmiş alt yapı sonunda yalınlığı seçti. Kesinlikle basit değil. Kesinlikle anlatımcı değil. Anlamı deşen, duygu ürpermemi sözcüklerle bilinçlendirip okuyanın zihnine çaktırmadan müdahale edebilen bir edebiyat. Diyalektiğe inanan biriyim. Diyalektiğin kendi içinde devinmesi, devinirken çelişkilerle boğuşup yenilenmesi. Ama durmadan yenilenmesi bana çok çekici geliyor." (İncesu, 2019: 47-62).

Buyrukçu, Ziyalan'ın konu seçimlerine ve şiirin onun yaşamındaki yerine, üslubuna ve poetikasına ilişkin şu saptamaları yapmaktadır:

"Şiirinde sözcükleri kullanışı, söyleyiş tarzı bazılarınca garip bulunabilir. 'Böyle de mısra olur mu?' sözlerine aldırmandan 'öyle mısra'yı daha çoğaltarak şiirine devam etmiştir. Nihat Ziyalan kendi şiirini anlatırken 'Ben hiçbir zaman şiirden vazgeçmedim, sürekli yazdım. Benim şiirimin kaynağı, acılar ve aşktır. Daha ders kitaplarının kafamı bulandırmadığı zamanlarda, yoksulluğumuzun verdiği hüznün ve kırgınlık içimde kıvılcımlar tutuştururdu. Sonraları akın karanın ne olduğunu yaşayarak öğrendim. Ayakta kalabilmek için şiire yaslanmam bundandır. En anlaşılabilir şiirler yazdığım sıralarda bile kendimi hep yaralar deşer gördüm, öyle sandım. Duru, ince ve terütaze bir dili olan bir şiire varmaya çalışıyorum. Tamamen insana yaslanarak ama şiirimden vazgeçmeden yurduma adadım kendimi. Sömürenlerin her zaman karşısında oldum; bunu savunuyorum şiirimde.'" (Buyrukçu, 1970: 57-62).

Nihat Ziyalan'da anadili ve vatanına olan sevgi onu gurbette, Avustralya'da da ayakta tutan temel unsurlardan biridir. "Gurbet duygusuyla baş edebilmek için tuttuğum dallardan biri yazmaktır. Burada kaybolmamak için parayla satın alınamayacak ama edinmesi çok pahalı olan yazarlığa sarıldım." der. (Alper, vd., 2015: 3-10).

Avustralya, Ziyalan'ın yaşamında, sanatında vatanından sonra sevdiği ikinci ülkedir. "Burası cennet gibi bir ülke. Ama ben ülkeme bağlı bir sanatçıyım. Vatanımdan aldığım haberlerle iç çekip duruyorum. Sorumsuz olsam buranın tadını köküne kadar çıkartabilirdim. Duygularım orada, bedenim burada; mutlu görünerek yaşıyorum, üretiyorum." demektedir. (İncesu, 2019: 47-62). "Buradaki sansürlü yaşam şiirime de yansıyor.

Belki Türkiye’de yaşasam bazı şairler gibi otorite korkusuyla sansürlü yazar, anlamsız şiirle havanda su döverdim." diyerek kendi üreticiliğinde özgürlüğün belirleyiciliğini dile getirmektedir. Şiirlerine karşı yapılan övgüleri kendi poetikasında şöyle konumlamaktadır: "Gerçek şair şiirini beğenemez. Hep geçilmesi gereken bir iştir şiir yazmak. Böylesi şairlerin işi sırf yazmaktır." (Ziyalan, 2017: 11).

Genç yaşta şiirleriyle kendini edebiyat dünyasına kabul ettirmiş, Cemal Süreya'nın yayınladığı Papirüs dergisinin eki olarak yayınlanan İkinci Yeni Antolojisinde dört şiiriyle yer almış, İkinci Yeni'ye hala tanıklık eden "Nihat Ziyalan çoklarının uzaklaştığı, daha doğrusu güçsüzlükleri yüzünden ayıklandıkları ve zaman silindirine karşı koyamayarak ezildikleri, adlarının unutulduğu bir ortamda dimdik durmaktadır." (Buyrukçu, 1970: 57-61).

4.1.3. Şiir Kitapları

Ziyalan, sanat yaşamı çok renkli bir sanat adamıdır. Sanat yaşamına tiyatro, sinema, nazım, nesir türünde birçok eser sığdırmıştır.

Asık Yüzlünün Biri (1963), *Güvercin Uçuşu* (1980), *Avustralya'dan Şiirler* (1985), *Sevgili Şiir* (2007), *Tomurcuk Sevda* (2009), *Çapkın Çiçekli* (2015), *Eve Götür Beni Nehir* (2018), *Sevdakeş* (2021) adlı şiir kitapları; *Güneşle Damgalı* (2000), *Menekşeli Konak* (2004), *Attım Kapağı Yurt Dışına* (2010) adlı romanları; *Kısa Pantolonlu Sevda* (2001), *Severim Pazartesileri* (2005); *Üstüme Fazla Gelme Ayçelen* (2015) adlı öyküleri; *Nasreddin Hoca ve Azrail* (2014) adlı tiyatro oyununun yazarıdır.

İlk şiir kitabı olan *Asık Yüzlünün Biri* Nisan 1963'te yayınlanmıştır; son kitabı *Sevdakeş* ise Nisan 2021'de çıkmıştır. Şairin ilk yayınlanan kitabıyla 1980'de yayınlanan ikinci kitabı *Güvercin Uçuşu* arasında on yedi yıl gibi uzun bir zaman dilimi mevcuttur. Ziyalan, bu on yedi yıllık süre içinde Yeşilçam'da, çoğu arkadaşı Yılmaz Güney'le olmak üzere, 150'ye yakın filmde rol almıştır. Aktörlükle bu kadar meşgulken şiirden asla kopmamış ve yazdığı şiirleri dönemin önemli dergilerinde yayınlamaya devam etmiştir. Bu şiirler ancak şair Avustralya'ya göç ettikten sonra toplanarak 1980'de kitaplaştırılmıştır.

1980 sonrası süreçte Nihat Ziyalan'ın şiirlerinde özellikle gurbet ve Avustralya teması önemli bir yer tutmuştur. Edebiyat yaşamının ilk yıllarından beri savunageldiği 'yalın dil' anlayışı şiirlerinde gittikçe kendini gösterir olmuştur. Yalın ama bir o kadar da anlam yüklü mısralarıyla kaleme aldığı ve daha sonra 8 kitaba topladığı şiirlerinin temaları çok çeşitlilik arz etmektedir.

4.1.3.1. Asık Yüzlünün Biri

Şairin ilk kitabı olan bu eser, Nisan 1963 yılında yayınlanmıştır. Daha önce bazı dergilerde yayınladığı şiirler Sürek Yayınları'nın sahibi Ülkü Tamer tarafından kitaplaştırılmış ve kitaba ismini yine Ülkü Tamer vermiştir. 31 sayfadan oluşan kitapta 23 şiir bulunmaktadır.

Kitap, iki bölüme ayrılmaktadır ve birinci bölümde Ülkü Tamer'den, ikinci bölümde ise kendinden alıntı bir sözle başlamaktadır. Kitaptaki "Şaka Şuka" adlı şiir ise Doğan Hızlan'a ithaf edilmiştir. Şiirler yalnızlık, aşk, ölüm, yabancılaşma gibi temalar üzerine yazılmıştır. Kitaba ismini veren "Asık Yüzlünün Biri" şiiri zoomorfik unsurlarla masalımsı ama bir o kadar Yunus Emre şiirinde olduğu gibi derinlikli göndermeler barındırmaktadır:

*köpeğimi havlatırım gelmez
cık cık ederim hıh
hık demiş yılanın burnundan düşmüş*

*mamamdan tattıracam ya, ya reverse
koşsam dilimi çıkarsam
yüzü asık gülmesi bin nazlı*

*bir kötek kokusu olsa
suratının tam ortasında bir zelzele* (Ziyalan, 1963: 28).

Kitabın son şiiri olan "Öç Alıcı" şiiri Nihat Ziyalan'ın şairliğinin ilk yıllarındaki şiir anlayışını kavramak adına önemli bir örnektir. Özellikle şiirde görülen benliğini arama, kimliğini bulma özlemi ve çekilen varoluş sancuları kitabın başat konusudur.

....

*öcöleri kaçır polis amca
hoş-hoşları sustur
her şeyimin yarısı senin olsun*

*karanlığı kaçır
adımı da bul bana (Ziyalan, 1963: 31).*

4.1.3.2. Güvercin Uçuşu

1980 yılında Cem Yayınevi tarafından basılan kitapta 51 şiir bulunmaktadır. Kitap 63 sayfadan oluşmakta ve son beş şiir "Geziden" başlığıyla ayrılarak şairin gezdiği Avrupa ülkelerini anlatmaktadır. Kitap "Oğlum'a" ithafıyla başlamaktadır.

Kitapta ayrıca Asım Bezirci'ye ithaf edilen "Red Kit" şiiri, Demirtaş Ceyhun'a ithaf edilen "Kalbim Dağı" şiiri ve Ahmet Altan'a ithaf edilen "Sabah" şiiri bulunmaktadır. Ayrıca, Orhan Peker ve Ziyalan'ın kardeşi Mehmet'in ismini taşıyan iki şiir yer almaktadır

Şair bu kitabında "Şiir" başlıklı şiiriyle poetikasını özetlemiştir. Bu, şairin şiir manifestosu da sayılabilir. Yine yalnızlık ve aşk duyguları, varoluşsal kaygılar kitaptaki şiirlerde önemli yer tutmaktadır. Çocukluk hatıraları ve ailesi de bu kitaptaki şiirlere girmiş biyografik verilerdir.

Kitabın ikinci bölümü olarak ayrılan "Geziden" kısmında ise Paris ve Amsterdam'a ait izlenimler paylaşılarak özellikle Paris ile İstanbul arasında kıyaslama yapılmaktadır:

...

*İstanbul'u görmediği belli Paris'in
görse, İstanbul'da kalır
dönmezdi Paris'e (Ziyalan, 1980: 58).*

Kitaba ismini veren "Güvercin Uçuşu" adlı şiirinde kullandığı zoomorfik göstergelerle iki karşıt duyguyu ifadelendirmiştir:

....

*tüneğinden çıkınca güvercin
uçmağa silkinince
kimin yüreği hoplamaz
beyazdır yükselişleri
vuruşları göğü
yarını, yarını umarak*

*kargalar, kargalaştırmak ister bu uçuşu
beyazı
yarını
kargaya bulasın ister*

*bir kılavuzluk verdim kargaya, alıp başını gitti
göğü alıkoydum.
ışıldı verdim, ozan uçuşuyla uçan güvercinlere
yüreğimden ışıldı verdim
yorulan konsun diye*

*duman, ateşi umar
boğulmaz
zaten duyulmamıştır ateşin geç kaldığı.
duman, güvercin kanadında
varır güneşe
kollarımızda açmış olan güneşe (Ziyalan, 1980: 51).*

Ziyalan bu kitabındaki 9 şiirinde bazı değişiklikler yapmış ve bunun nedenini, "Şiir yaşayan bir organizmadır, yazıldıktan sonra da yaşamaya, değişmeye devam eder, o yüzden şair de şiirlerini istediği zaman istediği kadar değiştirebilir." şeklinde açıklamaktadır.

4.1.3.3. Avustralya'dan Şiirler

Nihat Ziyalan'ın Avustralya'ya yerleştikten sonra 1981-1985 yılları arasında yazdığı şiirlerden oluşan bu kitap, Yazko Yayınları tarafından 1985'te yayınlanmıştır. 94 sayfa olan kitapta 40 şiir bulunmaktadır. Bu şiirlerin 10 tanesinde Avustralya'ya ait kelimelerin geçmesi ve kitabın isminin yine "Avustralya'dan Şiirler" olması şairin yeni geldiği ve daha sonra ikinci vatanım diyeceği bu ülkeyle duygu planında ne kadar yoğun yaşadığını göstermesi açısından önem arz etmektedir.

Kitabın girişinde şair, Aziz Nesin'e teşekkür etmektedir ve kitap Oğuz Akkan'ın anısına ithaf edilmektedir. "Güvercin Uçuşu"nda olduğu gibi yine kitap şairin poetikasını özetleyen "Şiir" isimli bir şiirle başlamaktadır.

Bu kitaptaki başat temalar yalnızlık, özlem, aile bağları ve şairin Avustralya'daki hayatı ve buradaki izlenimleridir. Şiirlerden biri Behçet Necatigil ismini taşımaktadır. Şair bu kitapta da 23 şiirine zamanla eklemeler onlardan çıkarmalar yapmıştır. Kitaba ismini veren "Avustralya'dan" şiirinde bol zoomorfik unsurlar aracılığıyla Avustralya'dan Türkiye'ye, anılarına, akrabalarına uzanmaktadır:

*gülen biriyle karşılaşsam
İngilizcem yetersiz aldırmam
gülüm onunla
köpek mi havlıyor
kuş mu
kedi mi miyavlıyor
miyavlarını onlarla
nasıl olsa sesin içindeki sıcaklık
alır birbirimizi*

*oğlum
oğlundan sonra sevdiklerim
İstanbul Boğazi'yla akıyor
buramda
martı kanadını germiş
rüzgar esintisini
postacın olayım diyorlar*

*yaz yazacağını
götürelim sevdiklerine
hafta sonum bitmiş
pazartesi işe gidecekmişim
aldırmiyorum
çocukların uçuşan saçlarını
uzun boyumu oyunlarına alışlarını
hatırlıyorum
içimi karartamazsın pazartesi
nasıl olsa vereceksin kendini saltıya
hazır ol hafta sonuna diyorum*

*şimdi anlıyorum kardeşimin zaman zaman bakışını
geçip gitti ömrün diyorcasına
geçip gitsem de
olup bitenleri duyuyorum kanımda
aldırmiyorum (Ziyalan, 1985: 32).*

4.1.3.4. Sevgili Şiir

Ocak 2007 yılında Yapı Kredi Yayınları tarafından basılan "Sevgili Şiir" adlı kitap, şairin dördüncü şiir kitabıdır. 82 sayfadan oluşan kitapta 50 şiir bulunmaktadır. Kitap Ziyalan'ın eşi Nedret Hanım'a ithaf

edilmiştir. Kitapta şairin daha önce de sıklıkla kullandığı aile, aşk, İstanbul hatıraları, eski dostları ve Avustralya yaşamı temalı şiirler yer almaktadır.

Kitapta Ayberk Çölök, Abidin Dino, Cihat Burak, Can Yücel gibi sanatçıların isim başlıklarıyla şiirler yer almaktadır, bunun yanı sıra Ümit Baran, Nurani Yurtgöl, Nihat-Hikmet Uğurlu ve Ülker-Özdemir İnce'ye ithaf edilen şiirler de bulunmaktadır.

Kitapta özellikle 15 şiirde Avustralya temasına yer verilmiştir. Kitaba ismini veren "Sevgili Şiir" başlıklı bir şiir kitapta yer almazken "Sevgili" adlı bir şiir yanlışlıkla iki defa kitaba konmuştur. "Sydney'de Bir Şair" adlı şiiri şairin gurbette tutunma çabasını içermektedir:

*saksıda bir yaşam olduğumu unutmuşum
kök salmaya
toprağı arıyorum*

*gübre bol
su eksiksiz
şaşırtıyor insanı havalar
olmadık yerde çiçek açıyorum (Ziyalan, 2007: 9).*

4.1.3.5. Tomurcuk Sevda

Şubat 2009'da yayınlanan "Tomurcuk Sevda" adlı şiir kitabı Ziyalan'ın beşinci kitabıdır. Yasakmeyve Yayınlarından çıkan kitap 70 sayfa olup içinde 37 şiir bulunmaktadır. Kitabın girişinde şairin çocukluk arkadaşı Memed Arif Bacaksız'ın Ziyalan'ın babasını yad ettiği bir şiir bulunmaktadır.

Kitap, şairin bir diğer şair arkadaşı Şavkar Altınel'e katkılarından dolayı teşekkür ederek başlar. Kitabın ilk şiiri, kitaba isim de olan "Tomurcuk Sevda"dır.

Kitapta Ziyalan'ın şair, yazar ve sanatçı arkadaşlarından Tomris Uyar, Lale Belkıs, Yılmaz Güney, Memed Fuat, Danyal Topatan, Fatoş Güney, Turgut Uyar, Atilla İlhan ve Ziyalan'ın eşi Nedret'in isimlerini başlık olarak taşıyan şiirler yer almaktadır. Yanı sıra Murat Çelengil, Can Yücel, Safiye ve Tamer Ziyalan, Deniz Günal, Metin Üstündağ, Ziyalan'ın annesi ile beraber Yılmaz Güney'in annesi "Güllü Teyze" ve Hüseyin Alemdar'a ithaf edilmiş şiirler bulunmaktadır. Şiirlerde memleket özlemi, gurbet duyguları, aşk, sevgi, askerlik hatıraları, çocukluk anıları ve aile temaları öne çıkmaktadır. Kitaptaki 12 şiirde Avustralya teması yer almıştır. Kitaba ismini veren "Tomurcuk Sevda" şiirinde şair doğa üzerinden ölüm temasına gönderme yapmaktadır:

Bardaktan bozma bir vazó;

*gonca güller,
tomurcuk çiçekler,
bahçemden kopardığım*

*Açtıkça tomurcuklar
gülün goncası
odaya sığmıyor tazelik*

*Ne kadar suyunu değiştirse de
gelip çattı solma zamanı
durduramadım,
dökülmesini tek tek.*

*Biriktirdim dökülenleri,
yetmişlik hayatımı düşünerek.*

*Ah! Mümkün olsa;
geriye dönüş,
dökülenleri, solanları,
tazelemek. (Ziyalan, 2009: 9).*

4.1.3.6. Çapkın Çiçekli

Yapı Kredi Yayınları tarafından Nisan 2015'te basılan "Çapkın Çiçekli" kitabı şairin altıncı şiir kitabıdır. 126 sayfadan oluşan kitapta 62 şiir bulunmaktadır.

Eser "Bu kitap hiçbir ödüle katılmayacaktır." ibaresiyle başlar. Bu ifade, Ziyalan'ın Türkiye'de dağıtılan edebiyat ödülleri karşısında takındığı tavrın bir beyannamesidir. Bu ibarenin yanında, ilk sayfada, başlıksız bir şiir yer almaktadır. Eserde çocukluk günleri, aşk, aile, gurbet ve memleket özlemi, Adana ve yine Avustralya tema olarak karşımıza çıkmaktadır. 13 şiirde şair Avustralya'ya değinmiştir. Diğer kitaplarındaki yoğunluğun aksine bu eserde sadece Işık Yurtçu'ya ithaf edilen bir şiir bulunmaktadır. İkinci Yeni'nin ünlü şairleriyle anılarını içeren "Berk, Uyar, Yücel, Süreya, Tamer, İnce" başlıklı bir şiirin yanı sıra "Erdal Eren" adlı bir şiir de eserde yer almaktadır. Ünlü şair "Federico Garcia Lorca" ve Afrika özgürlük hareketinin simge ismi "Nelson Mandela" başlıklı iki şiiri de mevcuttur.

Kitapta, kitaba ad olan "Çapkın Çiçekli" adlı bağımsız bir şiir bulunmamaktadır. Bunun yanında kitapta yer alan "Kimlik" adlı şiir ise Ziyalan'ın Avustralya'daki yaşamında hissettiği kimlik problemini göstermesi adına önemli bir şiir olarak dikkat çeker.

*Kırvemin bisikleti;
tekeri semah döner,
rendelenmiş çam kokar gülüşü.*

*Barajsız Adana;
asfaltı pençe kapar yazın,
yandım Allah!
Yerde kaldı yemenimin yürüyüşü*

*Annem Kürt;
Atatürk diye dua eder,
babam Çerkez,
kület pantolon halay çeker.*

*Yeşilçam'da at bin!
Kanguru'nun sırtından in!
Türkçem tiril tiril ipek,
mongol gömlek, şalvarım.*

*Zonguldak'ta kucakladım oğlum;
telefon etti New York'tan:
"Kedine üzuldüm baba!"*

*Gelinim Nusayri Alevilerinden;
Antakya'da dondurmali künefe,
dükkanda makara çeker bülbüller,
tel tel çatalımda.*

*"My name is Nihat from Blacktown!"
Sordum bunca yıllık karıma,
"Kimim ben?" (Ziyalan, 2015: 30-31).*

4.1.3.7. Eve Götür Beni Nehir

Ocak 2018'de Ve Yayınevi tarafından yayınlanan "Eve Götür Beni Nehir" adlı şiir kitabı şairin diğer şiir kitaplarından farklı olarak yarı derleme yarı yeni şiirlerden oluşan bir kitaptır. Kitaba ismini veren "Eve Götür Beni Nehir" şiiri aslında daha önce 2009 yılında "Tomurcuk Sevda" kitabında yayınlanmış bir şiirdir. Kitaptaki mevcut 50 şiirin 23'ü aynı bu şiir gibi daha önce şairin diğer kitaplarında yayınlanmış şiirlerden oluşmaktadır.

Kitap farklı isimlerle 4 bölüme ayrılmıştır ve toplamda 80 sayfadır. Eski şiirlerinde kullanılan başat temaların yanı sıra şair artık yaşlılıktan yakınmakta, arkadaşlarına, ailesine, kaybettiği dostlarına olan

özlemine dile getirmektedir. Kitaptaki 10 şiirde Avustralya'ya değinilmektedir. Kitaba ismini veren "Eve Götür Beni Nehir" şiirinde şair Avustralya'nın somut imgeleri arasından Türkiye'yi, anılarını görselleştirmektedir:

*köprüden Parramatta Nehri'ni seyrediyorum
Sidney'in ortasında
hayatım su gibi berrak
akıp gidiyor*

*1999 tatilimde Taksim meydanı'nda
Özdemir İnce'nin sevgi dolu tekmesini
aynı güzellikte savuşturmam geçiyor
çocuksu coşkumuza tanık olanların
gülümsemesi de aklımda*

*bir balık sıçradı
gözlerini benden ayırmadan
kuyruk salladı*

*Seyhan Nehri'nde
elimle yakaladığım balığa benzettim
kavanozda beslemeye başlayınca
azarlanmış, götürüp nehre bırakmıştım (Ziyalan, 2018: 50,51).*

4.1.3.8. Sevdakeş

Nisan 2021 yılında Yapı Kredi Yayınları tarafından yayınlanan Sevdakeş adlı şiir kitabı Ziyalan'ın 8. şiir kitabıdır. Şairin bugüne kadar yayımlanan en hacimli şiir kitabı olan Sevdakeş, 167 sayfadır ve içinde 90 şiir bulunmaktadır. Bu şiirlerin 30 tanesi daha önce yayımlanan kitaplarından tekrar alıntılandığı şiirlerdir.

Kitaba ismini veren "Sevdakeş" adlı bir şiir, kitapta bulunmamasına rağmen bu adda bir şiir daha önce Ocak 2007'de yayımlanan "Sevgili Şiir" kitabında yer almıştır. Şair sadece üç mısradan oluşan bu şiirini yeni kitabına almamasına rağmen daha sonraki kitabına isim yapmıştır. Bu kitap da aynı "Çapkın Çiçekli" kitabında olduğu gibi "Bu kitap hiçbir ödüle aday değildir." cümlesiyle başlar.

Sevdakeş, tema olarak Ziyalan'ın daha önceki kitaplarındaki benzer temaların yanında özellikle şairin ölüme yaklaştığını sık sık vurguladığı temalar içerir. Kitabın son şiiri olan "Yazamam" başlıklı şiir bu duyguları yansıtırken kitapta özellikle son şiir olarak kullanılması da ayrı bir göndermedir. "Ölmeden ölümü yazamam /Öldükten sonra hiç" mısraları şairin bu duyguları şiirine aktarması açısından önemlidir. Şairin daha önceki kitabında yayınladığı "Sevdakeş" şiiri şöyledir:

*düşünmekten seni
başım döndü
gövdelenen bir ağaca sırtımı dayadım (Ziyalan, 2007: 10).*

4.2. Tartışma

Ziyalan, İkinci Yeni'nin temsilcilerinin çoğu gibi taşrada doğmuştur. Bu taşralılık ona dili ve yaşamı yakından tanıma olanağı vermiştir. İkinci Yeni ile bilinçli bir tanışıklığı olmayan şair, şiirlerini yalın bir dille yazmayı tercih edilişle İkinci Yeni'nin dil üzerinde yaptığı yadırgatıcı, soyut bileşenlerden oluşan dilinden ayrılmaktadır. Onun soyutluğu "Sözcüklere yalın anlam yükleyerek yani soyut çıplak haliyle ama hisle, hayal gücüyle girmektir". Tam bu noktada Garipçilere yaklaştığı sanılabilecekken, yaptığı "yalınlık asla basitlik değildir" uyarısıyla kendi özgünlüğüne dikkatleri çekmektedir. Ona göre yalınlık, derinlik arayan ve bilinci geliştiren bir tutumdur. Bu yalınlık halkın dilindeki bilge, anlam yoğunluklu bir dildir. Ziyalan, şiiri sıradan halka götürüp okunur kılmak için, İkinci Yeni'nin mesafeli durduğu Halk edebiyatından faydalanılmasını tavsiye ediliş muhtemelen bu şiirin dilindeki yalınlık olgusuyla ilgilidir. Kaygusuz Abdal'ın muhalif dilinin İkinci Yeni şiirinin kökeninde yattığını belirterek İkinci Yeni'ye bakışını ve kendi poetikasını somutlaştırmıştır. İkinci Yeni'den farklı olarak aydın gördüğü, entelektüel gördüğü şairi İkinci Yeni'nin aradığı donanımlı okurun tersine sıradan okura duygu ürpermeleri aracılığıyla ulaşmakla görevli tutmuştur. Ziyalan, İkinci Yeni'nin arzuladığı uzak anlamın soyutluğu üzerinden potansiyel ideolojik tehlikelerden emin olma yolunu biraz daha kısaltarak, muhalifliği yalın, anlaşılır sözcükler üzerinden devam ettirmiştir. Bu

onda dili her zaman işleyen, dil üzerine düşündüren olanaklar da açmıştır. Doğup büyüdüğü ülkesinden binlerce kilometre uzaktaki Avustralya’da yaşamasına rağmen dilini vatani (dilim evimdir) kılarak dili üzerinden yeniden doğumları yaşamış, hasret gidermiştir. Elbette kendi dilinin çağrışım olanaklarıyla yeniden ürettiği evrenleri Avustralya’da gördüğü, duyduğu, tanık olduğu deneyimler, imgelerle zenginleştirmiştir. Hatta bu imgeleri Türkiye’deki anılarını çağrıştırmacı unsurlar olarak kullanmıştır. Avustralya’yı Türkçe üzerinden zorunlu vatana benzettiği de söylenebilir. Bunu, onun “bedenim burada duygularım Türkiye’de” ifadesi ortaya koymaktadır. İkinci Yeni şiirinin taraftarı olduğu soyut şiirin aksine Avustralya’da yaşamının özgürlükçü imkanlarıyla anlamsız şiirden kurtulduğunu söylemesi de onun İkinci Yeni şiirinin üzerine artı değerler koyarak kendi sesini bulma yolunda Avustralya’nın rolünü ortaya koyması açısından anlamlıdır. 8 şiir kitabındaki şiirlerin bir çoğunda Avustralya imgesi yoğun çağrışım olanaklarıyla karşımıza çıkmaktadır. Söz konusu çağrışımların uzak hedefi Türkiye, vatan, anılar ve şairin oğludur. Dolayısıyla onun şiiri, Türkiye’deki şairlerin şiirlerinden anımsatıcı imgelerin yabancı olmasıyla ayrılmasına rağmen benzer temaları işleyen gurbet edebiyatçısının eserleri değil, daha ziyade bir Türk şairinin farklı duygu ve nesnelere arasından vatanına, kendine duyduğu özlemi dile getiren bir şiirdir. Dolayısıyla onun şiirini Türk şiirinin Avustralya’daki devamı olarak görmek mümkündür. Bu çıkarım şu soruyu da doğal olarak sordurmaktadır. Kimin devamcısı? Özdemir İnce’ye göre Ziyalan’ın Türk şiirinde hiç akrabası olmadı (İnce, 2021: 18). “Zira onun şiiri ustura ağzı kadar yalın”dır. Bunu da Türkçeden başka dil ile yazmamasıyla, dil Heidegger’in tabiriyle evi çağırılmaktadır, “sözcüklerin, seslerin, renk ve kokuların birbirini kirlenmemesiyle”, evdeki düzenle, açıklamak mümkündür.

5. SONUÇ ve ÖNERİLER

Nihat Ziyalan, İkinci Yeni hareketinin oluşmaya başladığı dönemden önce şiire başlamış fakat ilk şiirinin yayınlanması İkinci Yeni’nin Türkiye’de ortaya çıktığı yıllara rastlamasından dolayı onun da adı İkinci Yeni hareketi ile anılır olmuştur. Kendisinin de belirttiği gibi şiirlerini, İkinci Yeni ile tanıştıktan sonra kaleme almamış; aksine başladığı şiir yazma uğraşını İkinci Yeni tanışıklığından sonra da zenginleştirerek özgünlükle derinleştirmiştir. Bunda onun İkinci Yeni şairlerinden Cemal Süreya, Ece Ayhan, Ülkü Tamer, Edip Cansever ve gençlik arkadaşı Özdemir İnce gibi pek çok şairle ciddi dostluğunun da etkisi olmuştur. Ziyalan, yukarıda adları anılan şairlerle Pazar Postası, Papirüs, Yeni Ufuklar gibi dergilerde şiirler yayımlanmış ve Cemal Süreya’nın çıkardığı Papirüs dergisinin Kasım 1969 sayısında yayınlanan İkinci Yeni Antolojisine 4 şiiri alınarak kendisi de İkinci Yeni temsilcileri arasında görülmüştür. Buyrukçu gibi kimi edebiyat eleştirmenleri Ziyalan şiirini her ne kadar İkinci Yeni hareketinin kurucu şiirleri arasında sayarsalar da bu varsayım genel kabul gören bir düşünceye dönüşmemiştir. Ziyalan, bilinçli olarak İkinci Yeni şiirinin içine girmiş olmasa da zamanın edebiyat dergilerine gönderdiği kimi şiirleri İkinci Yeni şiiriyle içerik, yapı ve anlayış bakımından benzerlikler taşıdığı için bu gruba dahil edilmiş ve İkinci Yeni şairleri arasında kendine yer bulmuştur.

Ziyalan, İkinci Yeni hareketinin şairleri arasında anılsa da Cemal Süreya, Edip Cansever, Ece Ayhan, Turgut Uyar, İlhan Berk gibi hareketin birincil isimleri arasında adı geçmez. Bunda şairin 1980 sonrası Avustralya’ya yerleşmesinden sonra yaşadığı değişimin etkisi de belirleyici olmuş olabilir. Edebiyat ve şiir ortamlarından uzak kalması, ciddi olarak memleket özlemi çekmesi, dilini bilmediği, konuşmadığı, kültür ve yaşam tarzına alışık olmadığı ve tüm bunların yanında Türkiye’de herkesçe tanınan ünlü bir aktörken Avustralya’da hayata adeta sıfırdan başlayıp her türlü zorluğu yaşamaması şiirlerini ve poetikasını ciddi olarak etkilemiştir.

Hamallıktan tuvalet temizleyiciliğine kadar pek çok farklı işte çalışarak Avustralya’da tutunmaya çalışan şairin en büyük dayanağı anadiliyle yazdığı şiirleri olmuştur. Zira o anadilinde ulaşacağı sezgisel yalınlığı kendi poetikasının zirvesi olarak görmektedir. Yaşadığı tüm zorlukları, acıları, özlemleri ve yaşam adına beslediği umutları şiirle anlatmaya, yalnızca sezdirmeye çalışması onun şiirini geliştirmiş ve 1950’lerde yazdığı şiirlerdeki tema ve üslubundan uzaklaşarak kendi sesini bulmaya doğru ilerlemiştir.

Ziyalan’ın şiir anlayışı yalınlık taraftarıdır. Yalınlık ona göre basitlik değil, şiirinin en ücra köşede yaşayan okuma yazma bilmeyen halka bile ulaşmasında ona yardımcı olacak bir yoldur. Bu yol sezgiden gerçer. Ama içi boş bir sezgi değildir burada söz konusu olan. Mesajlı, yalın sezgi. Ziyalan kelimelerle oynamayı sever, adeta bir kuyumcu titizliği ile çalışıp şiirini ilmek ilmek örmeye gayret eder. Fakat bu gayret İkinci Yeni’nin aşırı soyutlamacılığından farklıdır. Hayattaki küçük şeyler Garipçilerinkinden farklı olarak ona Yunus Emre’de olduğu gibi yaşamın felsefesini yaptırır. Onun şiirinde ideolojik kaygılar ve sloganlar yoktur ve şiiri duygunun üzerine oturur fakat bu duygu köpürmesi içinde yönlendirmeler de barındırır. Şiir yazmak onun için aynı zamanda muhalif olmak demektir. Fakat bu tutum dolaylı bir tutum değildir. Aradaki poetik

aygıtı duygulanımdır. Duyguyu, gücün dönüştürücülüğü karşısında bir manivela olarak görür ve güce karşı boyun eğmez. Ondaki bu direnç Avustralya'nın ona sağladığı özgür ortamla da ilgilidir. Onu ayrıcalıklı kılan nokta tam da burasıdır. Bu; şairde Avustralya özgürlükleri perspektifinden Türkiye'de, Türk kültürü içinde yaşanmışlıklara, yaşanacaklara bakabilme yetisi geliştirmiştir. Bu özgür ortam onun şiirindeki metonim ve metafor yoğunluğunu sınırlı tutarak genel konu ve benzetmeler üzerinden şiirin daha çok okura ulaşmasını sağlamıştır.

Nihat Ziyalan'ın şiirlerinde yalnızlık, aşk, çocukluk hatıraları, özellikle anne, baba, kardeş, oğul ve eş gibi aile fertlerine ve özellikle de arkadaşlıklara düşkünlük içeren temalar onun özelinden okurun kamusal alanına dönmeye hazır çağrışımlı alanlardır. Özellikle babası ve eşi Nedret şiirlerinde sıklıkla anılan kişilerdir. Oğluna duyduğu saygı da onun sanat ve şiir yaşamının belirleyiciliğinde rol oynamıştır. Şiir kitaplarındaki ithafların üçte biri arkadaşlarıdır.

Türkiye'yi ve sinemayı bırakmasının ardında sinemada kendisine teklif edilen ahlak dışı filmlerde oynamama kararı vardır. Bunu ileride oğlunu utandırmama kaygısı ile reddettiğini belirtir. Dolayısıyla Ziyalan şiirinin poetikasında, sanat anlayışında ahlaki duyarlılıklara yer verildiği savlanabilir. İleride oğlu kendisinden utanmasını diye sinemadan gelen cazip teklifleri reddetmiş ve çok zorlu bir hayat yaşayacağı Avustralya'ya yerleşerek şair, sanat adamı olarak hayatı yeniden deneyimlemeyi seçmiştir. Bunu yaparken prizmasını şairliğine ayarlamıştır. Avustralya'nın Sidney kentinde deneyimlerini, görgülerini zenginleştirerek, şiirine ufuk katarak, İkinci Yenicilerin donanımlı okuru yerine, sıradan her okura yaşamın gri alanlarını Türkçenin olanaklarıyla, sezgisel yalınlığa varmaya çalışarak göstermeyi denemiştir.

Bunu yaparken Avustralya'ya da Türkçe üzerinden, Türkçenin imgeleri aracılığıyla bakarak Türkçenin Avustralya'sını inşa etmiştir. Yaşadığı şehir olan Sidney, evinin bulunduğu Blacktown, alışveriş yaptığı Paddington Market, yemek yediği Efendyy restoran, kangurular, Avustralya'ya özgü Kookaburra kuşları, Sidney'in dünyaca bilinen simgesi Opera House ve Harbour Bridge, yüzmeye gittiği Narreban Plajı, hafta sonları bir Avustralya adeti olan evin önündeki çimlerin kesilmesi Türkçe konuşarak Türk okuruna ulaşımlardır. Türkçe onun için bir liman, bir ev olmuştur: "Dilime sarıldım. Beni burada kurtarıp ayakta tutan anadilim ve anadilimi yazarak genişletmek oldu."

Hayata, yaşanmışlıklara, Avustralya üzerinden Türkçe bakmak 70 yıldır şiir yazar Ziyalan şiirinin önüne yeni olanaklar açmıştır. Ziyalan da bu olanakları değerlendirerek duru dilli şiiriyle okurunu anlam derinliklerine davet etmektedir. Bu davet, İkinci Yeni'nin en popüler olduğu yıllarda 1963'te yayınladığı ilk şiir kitabında farklı derinlik ve genişlikte iken, yaşamındaki mekan değişikliği ile, Turgut Uyar'da da mekan temayı, üslubu beliriyendir çoğu kez, İkinci Yeni anlayışından zamanla ayrılıp şiirdeki ustalığını geliştirmiştir. İlk şiirlerindeki toplumcu ve biraz da kapalı bir şiir tarzına sahip Ziyalan, kendi deneyimlerine İkinci Yeni'nin poetikasını da ekleyerek ilerleyen yıllarda toplumcu temaları aşmış, şiiri tümel olan her şeyle ilintilemiş ve şiirini herkesin şiiri, kendisini de herkesin şairi yapmaya çalışmıştır.

Öneriler:

1. Ziyalan'ın özellikle 1980 sonrası şiiri özgürlüklerden beslenen bir şiir olarak karşımıza çıktığından onun Avustralya öncesinde yazdığı şiirlerdeki figüratif yapılar, yerel dil oranları ile Avustralya döneminde yazdığı şiirlerin figüratif dili, leksikolojik birimleri arasındaki değişikliğin araştırılması, rejim-dil-mekan ilişkisini ortaya koyması açısından öğretici olacaktır,
2. Ziyalan, şiirlerinde Avustralya'yı Türkçe üzerinden konumladığından onun şiirlerindeki Avustralya (Türkçe) imge türlerinin tespit edilmesi karşılaştırmalı edebiyat adına önem arz edecektir,
3. Ayrıca, şairin 1980 sonrası dilinde İngilizce'den ödünçlenen kalıpların araştırılması da ilginç olacaktır.

KAYNAKLAR

Alper, F.; Çobanoğlu, T.; Kurban, S. Söyleşi. (2015). *Lacivert*, (64).

Ayhan, E. (1958). "Nereden de Andım Şimdi", *Pazar Postası*, s. 48, 30 Ekim.

Bezirci, Asım. (2005). *İkinci Yeni Olayı*. İstanbul: Evrensel Basım Yayın.

Buyrukçu, M. (1970). Bir Uzun Adam: Nihat Ziyalan. *Papirüs*, (43) 57-62.

Günel, D. (17 Aralık 2020). Nihat Ziyalan: Edebiyatımız Batağa Saplandı, Bunun Nedeni Batı Gibi Yazmaya Özenmemiz. *Yeni Adana Gazetesi*. 3.3.2021, https://yeniadana.net/haber/soylesi_deniz_gunal_-56336.html.

- Günay, Doğan (2007). *Metin Bilgisi*. İstanbul: Multilingual Yayınları.
- İnce, Ö. (1977). “Soruşturma: İkinci Yeniden Ne Anlıyorsunuz?”. *Türki Dili, Dil ve Edebiyat Dergisi*. S. 309, s. 527-529, Haziran.
- İnce, Ö. (2021). “Nihat Ziyalan, ‘Sevda’ Kayıp Buzlu Bastoncuk”. *Cumhuriyet Kitap*, 17 Haziran, ss. 16-18.
- İncesu, K. (2019). *Dile Gelen Kalem*. İstanbul: Usar Yayınları.
- Karaca, A. (2010). *İkinci Yeni Poetikası*. Ankara: Hece Yayınları.
- Karataş, T. (2008). “İkinci Yeni”. *İkinci Yeni Şiir*. (Hazl. Mehmet H. Doğan), İstanbul: İkaros Yay.
- Sümbüloğlu, V.; Sümbüloğlu, K. (2002). *Araştırma yöntemleri (Dördüncü baskı)*. Ankara: Hatipoğlu Yayınları.
- Ural, A.; İ. Kılıç (2011). *Bilimsel Araştırma Süreci ve SPSS ile Veri Analizi*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Yıldırım, A. (1999). Nitel Araştırma Yöntemlerinin Temel Özellikleri ve Eğitim Araştırmalarındaki Yeri ve Önemi. *Eğitim ve Bilim*, 23 (112), ss. 7-17.
- Ziyalan, N. (1963). *Asık Yüzlünün Biri*. İstanbul: Sürek Yayınları.
- Ziyalan, N. (1980). *Güvercin Uçuşu*. İstanbul: Cem Yayınevi.
- Ziyalan, N. (1985). *Avustralya'dan Şiirler*. İstanbul: Yazko.
- Ziyalan, N. (2007). *Sevgili Şiir*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Ziyalan, N. (2009). *Tomurcuk Sevda*. İstanbul: Yasakmeyve.
- Ziyalan, N. (2015). *Çapkın Çiçekli*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Ziyalan, N. (2017). Kanguruca: *Sincan İstasyonu*, (91) s. 11
- Ziyalan, N. (2018). *Eve Götür Beni Nehir*. İstanbul: Ve Yayınevi.
- Ziyalan, N. (2021). *Sevda*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.